

Dades d'igualtat a Barcelona

Resultats de la primera experiència pilot a la ciutat per a la creació, validació i ús de les dades d'igualtat.

Treball realitzat per**Coordinació**

Marta Murrià Sangenis

Autors/res

Cristina Sobrino Garcés, Iman El-Kabiri, Àlex Giménez de la Prada.

Tècnic/a de suport

Jorge Cátedra Martínez

Bellaterra, desembre 2024

La manera de citar el present informe serà:

Murrià Sangenis, Marta (coord.), Sobrino Garcés, Cristina, El-Kabiri, Iman, de la Prada, Àlex G. (2024). Dades d'igualtat a Barcelona. Resultats de la primera experiència pilot a la ciutat per a la creació, validació i ús de les dades d'igualtat. Institut Metròpoli, Bellaterra.

Índex

Introducció	4
1.1. Grans categories d'autoidentificació.....	9
1.2. Subcategories.....	12
1.3. Com incloure-les al qüestionari.....	14
<hr/>	
2. Altres recomanacions associades a les dades d'igualtat	16
2.1. Preguntes prèvies	16
2.2. Símbols religiosos i culturals.....	17
2.3. L'experiència migratòria	18
2.4. Entre l'autoidentificació i la percepció externa	19
2.5. Les entrevistes	20
2.5.1. Administració dels qüestionaris.....	21
2.5.2. Idiomes i expressions del qüestionari.....	22
2.5.3. Perfil de les persones entrevistadores.....	23
2.6. Informació	24
<hr/>	
3. Exploració preliminar de les categories d'autoidentificació	26
3.1. Consulta de les categories d'autoidentificació	26
3.2. Inclusió les dades d'igualtat en una enquesta: l'experiència de l'ECAMB.....	30
<hr/>	
4. Síntesi i valoració final	36

Introducció

Garantir els drets de tothom és un dels objectius de qualsevol societat basada en els principis democràtics. Barcelona, històricament ha estat un punt d'arribada per a les successives onades migratòries, des d'aquelles provinents de l'èxode rural peninsular fins a les més recents en què arriben persones de diversos indrets del món. És una ciutat heterogènia, doncs, i entre els 1.702.814 habitants de la ciutat es distingeixen 177 nacionalitats¹ i hi conviuen múltiples orígens i creences. Ara bé, aquesta diversitat no genera automàticament una major tolerància. De fet, tal com ja apuntava l'informe de la European Fundamental Rights Agency (FRA, 2020), malgrat l'abundant regulació que prohibeix qualsevol tipus de discriminació, la discriminació per motius ètnic-racials és una realitat persistent a Europa. I a més, com denuncia la European Fundamental Rights Agency és un fenomen *invisibilitzat* en les estadístiques oficials, doncs no recopilen informació sobre la identificació ètnica i racial, fet que suposa desconèixer l'abast real de la discriminació.

En el nostre context, aquest buit en la recollida de dades tradicionalment s'ha rellevat a través, d'entre d'altres, d'establir canals de denúncia en què les persones poden comunicar situacions de discriminació. Tanmateix, aquests es consideren insuficients i en aquest sentit, la comissió de treball del Pla d'Acció de la UE Antiracista 2020-2025², insta als estats membres a “millorar la recollida de dades desglossades per origen racial i ètnic” a nivell local, regional i nacional. De fet, segons la FRA, Espanya és un dels 15 estats en què s'han començat a desenvolupar aquests plans d'acció (2018) i, actualment, s'estan duent a terme iniciatives per recollir aquestes informacions desglossades amb l'objectiu final, entre d'altres, de conèixer les situacions de discriminació ètnico-racials, així com per copsar el desigual accés a drets i millorar el disseny de polítiques efectives. A més a més a Barcelona, l'any 2022 s'aprova la “Mesura de govern Per una Barcelona antiracista (2022-2025)”, en què es contempla una mesura específica vers les dades d'igualtat a la ciutat.

Així, per copsar la igualtat real de les persones, des d'un enfocament de drets, es considera necessari introduir dades d'igualtat (*Equality data*) a les fonts d'informació. L'European Handbook on Equality Data, les defineix com qualsevol tipus d'informació que fa referència a les condicions socials de les persones, com per exemple, la racialització, la seva ètnia, el gènere, l'orientació i/o l'expressió sexual, etc. i, que d'alguna manera poden afectar al tracte igualitari real i efectiu, així com a l'accés a drets fonamentals. Obtenir les dades d'igualtat contribueix a garantir la convivència entre iguals i la vivència i el gaudi de les persones en un determinat territori (European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers Makkonen, 2017).

Així, amb aquesta finalitat i tenint en compte les aportacions del subgrup de treball en Equality Data amb l'assessorament i acompanyament de la FRA³, es proposen una sèrie de recomanacions que cal tenir en compte per a la recollida de les dades personals desglossades. La majoria d'aquestes proposen la inclusió de

---

¹ Font: Padró municipal d'habitants, 2024.

² Recollint la feina desenvolupada per altres organismes internacionals i sense voluntat de ser exhaustives, es distingeixen: III Conferència Mundial contra el Racisme, la Discriminació Racial, la Xenofòbia i altres formes connexes celebrada a Durban (Sudàfrica) del 31 d'agost al 8 de setembre de 2001, s'insta als estats “que recullin, recopilin, analitzin, difonguin i publiquin dades estadístiques fidedignes a nivell nacional i local, i que prenguin totes les altres mesures necessàries per avaluar periòdicament la situació dels individus i els grups que són víctimes de racisme, discriminació racial, xenofòbia i formes connexes d'intolerància, assenyalant que tota aquesta informació es recollirà, segons escaigui, amb el consentiment explícit de les víctimes, tenint en compte la manera com es defineixen a si mateixos, així com les disposicions sobre protecció de dades i les garanties de la intimitat”; 2011 el Comitè per a la Eliminació de la Discriminació Racial de Nacions Unides (CERD), insta a Espanya a obtenir estadístiques desagregada per a liminar la discriminació racial, avaluar el racisme estructural i facilitar la inclusió.

³ La FRA recomana partir del model de recollida de dades anomenat SPO (Structural, Process, Outcome) que té implicacions, tal i com sintetitza l'acrònim, a nivell estructural, de procés i de resultats (informació obtinguda a la jornada tècnica sobre dades d'igualtat organitzada pel Centre de Recursos en Drets Humans de l'Ajuntament de Barcelona el passat 1 de desembre de 2022).

preguntes d'autoidentificació. És a dir, les anomenades poblacions d'interès s'han de poder identificar de manera voluntària en el col·lectiu o col·lectius en els que se sentin millor representades. Ara bé, per incloure la autoidentificació per part dels col·lectius cal un treball previ que permeti involucrar a les comunitats o als grups que s'estudia i establir consensos amb elles sobre la terminologia que s'utilitzarà durant la recollida de dades. Només aquestes comunitats són les legitimades per parlar de la seva pròpia realitat.

En aquest informe es presenten els resultats de la primera l'experiència pilot per a la creació, validació i ús de les dades d'igualtat a Barcelona.

Objectius

El Centre de Recursos en Drets Humans de l'Ajuntament de Barcelona, juntament amb la Direcció de Drets Humans, Justícia Global i Cooperació Internacional i l'àrea de convivència i seguretat urbana de l'Institut Metròpoli, a partir de les directrius realitzades per la Unió Europea amb el Pla d'acció contra el racisme 2020-2025, el Subgrup d'Igualtat de la Comissió Europea, així com l'Agència dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, ha iniciat un procés participatiu que té per objectiu crear i validar categories d'autoidentificació en termes ètnics i racials, nacionals i d'altres identitats que poden interseccionar, com ara la llengua i les creences religioses.

La finalitat última d'aquest procés és doble, d'una banda, obtenir consens en la creació de les categories d'autoidentificació conjuntament amb les comunitats de Barcelona i, per altra banda, un cop proposades aquestes categories d'autoidentificació, validar-les, això és, confirmar amb el màxim possible de persones implicades si els termes assignats són acceptables i a més, representen a les persones implicades. Alhora en aquest procés participatiu també s'han volgut assolir els objectius específics següents: donar a conèixer entre les entitats de Barcelona aquesta iniciativa tècnica i explorar i comprendre com les condicions socials de individus i diferents grups s'interrelacionen amb la discriminació i l'accés a drets; tenir en compte les possibles interseccions entre el color de pell, l'origen ètnic o nacional i altres identitats, especialment en relació a la llengua i a les creences religioses.

Així, el propòsit últim d'aquesta experiència a la ciutat és, seguint les recomanacions internacionals en la matèria, la co-creació de les categories d'autoidentificació atenent a diversitat de la població a Barcelona i la seva validació, per finalment, poder-les implementar en les enquestes de manera estandarditzada. Tot això amb la idea final que la inclusió de les dades d'igualtat a les enquestes permet oferir informació sobre discriminacions i el desigual accés a drets, així com aportar més capacitat explicativa, mitjançant noves variables de classificació, als fenòmens que s'estudien tenint en compte aquestes informacions.

En aquest informe es presenten els resultats d'aquesta primera experiència seguint l'estructura següent:

- Un primer apartat en què s'explica la metodologia emprada.
- En el primer capítol en què es presenten els resultats de la creació de les categories d'autoidentificació.
- En el segon capítol on es presenten altres recomanacions associades a les dades d'igualtat.
- En el tercer apartat es presenten els resultats de la doble exploració preliminar de les categories d'autoidentificació.
- Per últim, a mode de resum sintètic, s'exposen els aspectes clau del tot el procés.

Metodologia

Per a la construcció i disposició de les categories d'autoidentificació, tal i com recomanen els organismes i directives europees, és necessari un treball previ que involucri a les comunitats o als grups que es vulguin estudiar (European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers i Makkonen, 2017). La finalitat és establir consensos sobre la terminologia que s'utilitzarà per tal que aquests grups es puguin autoidentificar de manera còmode en les categories proposades. La participació d'aquests grups i col·lectius no ha de tenir lògica extractiva, sinó que les mateixes comunitats han de ser les beneficiàries de la seva participació i han de poder entreveure els efectes positius, així com participants actives en el procés de presa de decisions.

Així, a partir de les directrius internacionals sobre com millorar la recollida i com utilitzar les dades d'igualtat, la metodologia d'aquesta experiència pilot s'ha estructurat en 4 fases.

- Una primera fase, en què es van convidar a les entitats de defensa dels drets, atenció i lluita contra les discriminacions racistes de Barcelona a una primera reunió de treball per presentar el projecte, constituir un grup motor, així com per explicar el procés de construcció i validació de les categories d'autoidentificació. En aquesta fase també es va explicar com l'ús d'aquestes dades contribueix a la lluita contra la discriminació per motius de color de pell, origen ètnic o nacional. També va servir per: acordar el nombre, definició i composició interna dels grups de discussió amb les comunitats; acordar les estratègies per a involucrar les persones participants als grups focals de les comunitat; acordar el calendari de realització; recollir les esmenes, propostes, preocupacions i inquietuds respecte el procés de construcció i validació de les categories d'autoidentificació.
- Una segona fase en què es van desenvolupar 5 grups de discussió no incentivats per a cadascuna de les categories que es van acordar en el grup motor. A la taula 1 es mostren les dates, els grups, les entitats i el nombre d'assistents. Per a cada grup focal es va elaborar un document de retorn en què es van recollir els principals acords, així com aquells aspectes fonamentals que cada comunitat va considerar importants i necessaris alhora d'incloure les categories d'autoidentificació en una enquesta. Els grups focals, excepte per a la comunitat Romani o Gitana, es van realitzar a la seu del Centre de Recursos Humans de Barcelona, a les tardes i es va enregistrar l'àudio per a poder dur a terme un buidatge de contingut. La durada mitjana dels grups va ser aproximadament d'una hora disset minuts. Posteriorment, el Centre de Recursos Humans de Barcelona va ser l'encarregat de fer arribar un retorn als participants que van assistir.
- Durant la tercera fase s'ha elaborat un formulari en línia amb l'objectiu de validar tant les grans categories com les subcategories. Aquest procés s'ha dut a terme amb la participació de les persones que van formar part dels grups focals, les persones associades a les entitats de Barcelona i, també, la població general.
- En la darrera i quarta fase, a mode de pilot, s'han introduït les grans categories d'autoidentificació a l'Enquesta de Relacions Veïnals i Convivència de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (ECAMB 2024) i s'ha revisat l'estratègia de treball de camp per poder arribar a la població objectiu d'aquest estudi.

Taula 1. Participants als grups focals

Data	Grup	Entitats	Assistents
30/05/2024	Grup motor	Fundació Secretariado Gitano Associació de Dones Immigrants Subsaharianes Joves Units Poble Sec Huaxing Sufen Chen ACESOP Dones Pakistaneses FedeBol	7 persones (4 dones i 3 homes)
27/06/2024	Comunitat asiàtica	Persones a títol individual	6 persones (6 dones)
04/07/2024	Comunitat negra i/o marró	Cap entitat, persones a títol individual	5 persones (3 dones i dos homes)
23/07/2024	Amazigh, Magrebina o Orient mitjà	Associació Kudwa Associació Entre Joves Associació Diàlegs de Dona Associació Bayt Al Thaqafa	5 persones (4 dones i 1 home)
03/10/2024	Llatina americana i pobles indígenes originaris de Abya Yala	HUITACA FEDEBOL RED SOLIDARIA ARGENTINA BARCELONA FEDELATINA, RED SOLIDARIA ARGENTINA EN BARCELONA ASSOCIACIÓN CUBA DESDE LAS DOS ORILLAS. 3 persones a títol individual, que els van compartir des de les entitats.	10 persones (8 dones i 2 homes)
27/06/2024	Romaní o Gitana	Fundación Secretariado Gitano	Nombre de persones sense concretar

Més enllà de les entitats de la Taula 1, d'altres, malgrat el seu interès per l'experiència pilot, no han pogut participar per diferents motius. Aquestes entitats que no han pogut estar al llarg del procés participatiu han estat: CENAAE i CENACAT, Sos Racisme i el Servei de Mediació Intercultural de Ciutat Vella. Agraïm el temps i la bona predisposició de totes les entitats i de les persones que, a títol individual, han participat de manera desinteressada en aquest projecte.

1. Creació de dades d'igualtat a Barcelona amb les comunitats

A continuació es presenten els principals resultats dels grups focals en relació a les grans categories i subcategories d'autoidentificació i els requisits a seguir per incloure-les en una enquesta.

1.1. Grans categories d'autoidentificació

Les grans categories d'autoidentificació ètnica són agrupacions àmplies i generals que sovint s'utilitzen en censos, estudis sociològics i enquestes per recollir informació sobre l'origen ètnic o racial de les persones. Aquestes categories, si bé es poden considerar simplificadores, intenten reflectir grans grups de població segons característiques culturals, geogràfiques o fenotípiques. Aquestes classificacions varien entre països i institucions⁴, però solen incloure categories àmplies, malgrat cada vegada hi ha més consens sobre la importància de permetre opcions més flexibles i inclusives d'identificació ètnica i cultural.

Aquestes grans categories es van treballar amb el grup motor que es va constituir a l'inici del projecte, en què, entre d'altres objectius de la recerca, se'ls es va presentar diverses estratègies emprades en el marc comparat com a possibles propostes de grans categories d'autoidentificació amb la finalitat que servissin com a punt de partida per reflexionar i pensar-hi i suggerir propostes tenint en compte el context de Barcelona i alhora que aquests propostes s'elaboressin des de les mateixes comunitats.

Així, les grans categories de partida que es van proposar van ser les següents:

- Asiàtica
- Negra
- Llatina i pobles indígenes
- Magrebina o àrab
- Romaní o gitana
- Blanca

Aquestes grans categories d'autoidentificació van servir per establir un gran consens de partida, però alhora, es van suggerir matisos i aquests s'han inclòs amb la finalitat que els diversos col·lectius es sentissin còmodes i representats.

---

⁴ Per aquesta prova pilot s'han tingut en compte les grans categories de Canadian Association of University Teachers, Censos UK i Escòcia, National barometer of prejudice and discrimination in Britain 2018 i el Qüestionari entitat "Dones Visuals".

Pel que fa a la gran categoria **d'autoidentificació asiàtica**, hi ha consens en emprar la gran categoria, afegint Nord i Sud:

“A mi me parece bien que estemos todos en un grupo y ahí se empieza a trabajar las subcategorías dentro y diversificar y decidir cuáles son las otras categorías”.

“Y quizás dividir en Norte y Sur porque son muy distintas”.

Pel que fa a la gran categoria **d'autoidentificació negra**, mentre que alguns participants del grup motor comprenien aquesta gran categoria com suficient i entenedora, d'altres, van suggerir que “Negra” era insuficient per englobar-ho tot:

“Depèn de cada persona de de jo la meva autoestima. Si jo soc negra pura i dura, no em canviaré per res, ni per complex d'inferioritat. Ni superioritat, ni res soc negra i clar, per exemple, els néts i netes aquí són negres, estan molt orgullosos de ser negra, però el concepte de negritud el viuen d'una altra manera”.

“Respecte a les categories ja podem parlar de negra, però ja poden ser més..”

Aquest darrera idea d'insuficiència de la gran categoria Negra, es va plasmar en el grup per a la comunitat negra, en què es va considerar necessari ampliar i estendre la categoria negra a i/o marró, en el següents termes:

“Jo amb el concepte negra en sí, no tinc cap problema i realment si tu em preguntes en una enquesta diré: sí, no, i em quedaré tant “pitxi”, no m'afecta personalment, però és una imposició d'algú que s'ho va inventar amb tota la mala folla del món i cada vegada estic més lluny...perquè per exemple, i si tu m'ho preguntes una enquesta per a per ajudar això te contestaré que sí, però cada vegada sigui més lluny. Però jo ara que tinc dos filles que fenotípicament són molt diferents, no fem servir la paraula negra, fem servir marró perquè és la que s'engloba les 3 perquè sinó les 3 no estem incloses en negra, clar.”

“Jo acceptaria marró, perquè jo tinc fills com són com ella [es refereix al color d'una altra de les participants].jo tinc filles com ella, més clares inclús”

“jo crec que s'hauria de posar: negra o/i marró..”

“E-Alguna cosa més per aquesta categoria? Les seves tonalitats!... Negra en totes les tonalitats”.

En relació a la categoria **Llatina i pobles indígenes**, els participants del grup motor entenen que emprar el mot poble els redueix i consideren necessari afegir el terme “comunitat”, doncs d'alguna manera s'entén que l'ús del terme poble connota amb una identitat històrica i concreta de caire individual, i que en canvi, la noció de comunitat, introdueix i evoca un sentit de connexió voluntària i compartida, amb èmfasi en la inclusió allò comú i en el suport mutu de la realitat indígena.

“Jo trauria poble indígena perquè poble és que és petit i és gran, seria millor posar comunitat, per mi poner pueblo, lo hace pequeño”.

En aquesta mateixa direcció, el grup focal específic per a la comunitat llatina, es va a aprofundir més en la gran categoria d'autoidentificació i es va proposar “Llatina americana i pobles indígenes originaris de Abya Yala”. Consideren aquesta categoria més acurada vers la seva identitat, i alhora els sembla que reflecteix un reconeixement de la seva realitat i lluita compartida de la resistència indígena contra les imposicions occidentals i colonials.

“No es nuestra voz, no es nuestra voz, es las voces de muchos pueblos. como una fuente de interpretación desde el derecho consuetudinario, las leyes originarias y las justicias. (..) En el protocolo para del servicio civil internacional de Cataluña se incorporó el término de Abya Yala y pueblos originarios”.

“Me parece que sería una buena oportunidad, como nos pasó con el protocolo antirracista que Cataluña antecede en su cobertura integral, protección integral a la ley estatal. Me parece que en eso podemos ser un referente si incorporamos Abya Yala”.

Per a la categoria **Magrebina o àrab**, en el grup motor s'incorpora un primer matís, la inclusió dels Amazigh:

“Yo pondría Amazigh”.

Aquesta proposta que es va dur a terme en el grup motor, a posteriori, va ser ben rebuda en el grup específic de la comunitat Amazigh, magrebina o àrab:

“M'agrada molt incloure Amazigh, perquè nosaltres quan fem una comunicació sempre tenim un entitat al barri que diu; què passa amb la llengua amazigh?...Tenim aquest problema ”

“Amazigh, magrebina o Àrab és un calaix molt heterogeni, però s'ha d'incloure, no? Aquesta identitat”.

Pel que fa a la **categoria Romaní o gitana**, afegeixen, en contraposició al que s'havia comentat anteriorment a la gran categoria de pobles indígenes i, per tant, consideren escaient afegir Poble gitano o romaní:

“És curios de perquè després quan ho portes al poble gitano és un concepte política, col·lectiu i té més força ... però era curios, lo que decías no, porque cuando trasladas a población gitana pues no siempre gusta que se hable de colectivo gitano, ni de población gitana, ni de personas gitanes, sino de pueblo gitano como concepto político, ¿no? Y entonces no resultaba curioso, ¿no? que aquí se ve como empequeñecer y en lo otro es una categoría de reconocimiento político”.

Ara bé, en alguns casos les categories d'autoidentificació no poden reflectir la totalitat ni la multiplicitat de les identitats individuals, i és per aquest motiu que, seguint les recomanacions internacionals, es considera cabdal afegir una categoria “altres” en què es puguin incloure els ítems que siguin necessaris sense haver de renunciar a aquelles denominacions amb les quals les persones es volen autodefinir. No obstant això, sempre s'oferirà la possibilitat de “Prefereix no respondre”.

Per aquest projecte, no es va crear un grup específic per a la categoria “blanca”, tot i que, es creu idoni explorar la necessitat de subcategories d’autoidentificació, doncs pot ser que les persones blanques també s’autoidentifiquin en altres identitats.

Arrel del procés participatiu amb les comunitats i entitats de Barcelona, es proposen les grans categories d’autoidentificació. Aquestes són: **Asiàtica (Nord i Sud); Negra o/i marró; Llatina americana i pobles indígenes originaris de Abya Yala; Amazigh, Magrebina, Orient Mitjà; Gitano o Roma; Blanca; Mixta/híbrida.**

1.2. Subcategories

Més enllà de les grans categories, per tal de copsar la diversitat i la heterogeneïtat poblacional per a cada comunitat es poden establir subcategories que són d’altres més específiques que permeten concretar i especificar més les identitats i, alhora, un cop s’obtenen els resultats, delimitar millor quines són les comunitats que pateixen més discriminació o greuges comparatius en l’accés al drets. A partir de les experiències que es donen en el marc comparat i, intentant copsar alhora la realitat de Barcelona, es van proposar possibles subcategories per cadascuna de les grans categories.

A continuació, per a cada gran categoria, es mostren les subcategories que es van consensuar en el decurs de cada grup focal, sense perjudici que aquestes subcategories les poguessin respondre independentment del gran grup en què es van tractar.

Ara bé, cal tenir en compte també que la mirada intercultural que des de l’any 2010 s’articula en les polítiques públiques de Barcelona⁵, implica comprendre la diversitat cultural de la ciutat amb una mirada flexible en què no hi ha una plantilla preestablerta de comunitats i persones, sinó que és una realitat social heterogènia i canviant. En aquest sentit, entre els participants dels grups focals, es va considerar necessari i imprescindible revisar periòdicament les grans categories i les subcategories d’autoidentificació, doncs en tots el grups s’ha manifestat que les realitats vers les identitats no són estables en el temps, sinó que aquestes poden anar variant:

“Sí, tienen que ser revisables.(...) Los pueblos son vivos”.

---

⁵ Per a més informació es pot consultar: <https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/qui-som/que-es-la-perspectiva-intercultural>

Asiàtica

T'identifiques amb alguna de les següents subcategories? Opció única.

Sud-asiàtica (p. ex. Índia, Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh, Malàisia, Filipines, Vietnam, Tailàndia...)

Est-asiàtica (p. ex. Xina, Japó, Corea...)

Nord-asiàtica (p. ex. Mongòlia, Rússia...)

Altres. Especificar

Comentaris/Observacions en grup focal

“Claro, la categoría asiática es muy amplia, entre Rusia, China, Japón y el Sur de Asia...y asiática es muchas etnias”

“nos sentiríamos más cómodas [dividir la gran categoría por zonas].Sí, no molesta”.

Negra/Marró

T'identifiques amb alguna de les següents subcategories? Opció única.

Africana (p. ex. Ghana, Kenya, Somali...)

Caribenya (p. ex. Barbados, Jamaica, Cuba...)

Europea (p. ex. França, Espanya, Portugal, Anglaterra...)

Nord-americana (p. ex. Canadà, Estats Units...)

Sud Amèrica i Amèrica Central (Brasil, Argentina, Costa Rica...)

Altres

Comentaris/Observacions en grup focal

“Hauria de ser: espanyol d'origen tal, No? Perquè hi ha catalans d'origen de tot arreu, hi català de França, d'Àfrica, d'Àsia.. [una altra participant diu: Que se nos quite la coletilla, no?], cal posar: som catalans d'origen de que tenim realitats diferents però podem compartir certes coses.. i d'aquí un anys la realitat serà diferent perquè el que estem parlant ara, els van venir fa 30, 40 anys tenien un altre debat, ara estam en un debat on ens podem entendre..”.

“Ara, el que sí que em fa falta és que em reconeguim com autòctona vàlida”.

Llatina americana i pobles indígenes originaris de Abya Yala

T'identifiques amb alguna de les següents subcategories? Opció única.

Caribenya

Amèrica Central

Europea

Sud Amèrica

Altres. Especificar

Comentaris/Observacions en grup focal

“Pues entonces sería sin poner los ejemplo, de los países”(…) “si los quitamos, como es una esa autoidentificación un colombiano se puede autoidentificar como un caribeño o como un sudamericano”.

Amazigh, Magrebina, Orient Mitjà

T'identifiques amb alguna de les següents subcategories? Opció única.

Magrebina

Amazigh

Àrab

Persa

Turca

Kurd

Altres. Especificar

Comentaris/Observacions en grup focal

“Jo siempre, pienso en los persas y en los turcos y ahí, creo que no dirían asiáticos... sí ponemos algo de “orient mitjà”, puedes abrirlo a turco, persa (...) y los árabes se identificarían también”.

Gitano o Roma

T'identifiques amb algun subgrup dins la categoria Gitano / Roma amb el que t'identifiques. Especifica quin?

Comentaris /Observacions en grup focal

“Una categoría anexa donde en caso de que una persona quiera identificarse como un subgrupo pueda hacerlo”.

Híbrida y mixta

T'identifiques amb l'arrel o ascendència ètnic i/o racial Mixta/Híbrida? Especifica quin?

Comentaris /Observacions en grup focal

“en las macro categorías podrías marcar dos, la europea y la asiática, por ejemplo, no tienes por qué regirte a una, porque si una persona es mixta y lo quieres reflejar así: yo podría marcar por un lado asiática y también europea, por ejemplo, ¿Y de europea? Pues catalana o española, lo que decíamos antes o no querer responder en más detalle, por ejemplo”.

1.3. Com incloure-les al qüestionari

Els qüestionaris són una de les eines essencials per a la recerca social perquè permeten recopilar dades de manera sistemàtica, estructurada i estandarditzada. Són especialment valuosos per entendre les opinions, actituds, comportaments i característiques de les persones i contribueixen a l'anàlisi dels fenòmens socials. Ara bé, perquè siguin una eina efectiva és imprescindible un bon disseny per dos motius: per maximitzar i obtenir la qualitat de les dades recol·lectades i, pel cas concret de les preguntes d'autoidentificació, s'ha de regir pel principi fonamental, basat en els drets humans, de no causar danys. És dir, que cap activitat

relacionada amb la recollida de dades d'igualtat ha de discriminar i/o reforçar processos de discriminació o reiterar estereotips ja existents.

Les respostes a les preguntes d'autoidentificació han de ser voluntàries, flexibles vers la possibilitats de resposta, que incorporin les opcions de; "Mixta/Híbrid", "Cap de les anteriors", "No ho sap, No contesta (NS/NC)" i "Altres. Especificar".

Així, en la línia de les recomanacions internacionals, i tenint en compte el treball realitzat des del Consejo para la Eliminación de la Discriminación Racial o Étnica⁶, la incorporació de preguntes d'autoidentificació en un qüestionari han d'acomplir els següents requisits tècnics:

Haurien de ser preguntes de voluntàries i, per tant, quan s'introdueixen aquest tipus de preguntes en una enquesta ha d'acomplir els estàndards ètics establerts. Per tant, proporcionar informació personal sobre la pertinença ètnica o racial ha de ser opcional per a les persones i aquesta qüestió s'ha de comunicar clarament en les instruccions o indicacions que precedeixen a la pregunta (Veure l'apartat 7).

S'haurien de formular de manera que les persones enquestades puguin veure totes les opcions de resposta possibles abans de respondre i alhora, han de permetre que la persona entrevistada pugui seleccionar més d'una opció com a resposta. Per tant, és important informar explícitament al participant que pot marcar més d'una opció, sovint amb missatges com "Marca totes les opcions que siguin aplicables".

Sempre incorporar la opció de Mixta / Híbrid, doncs permet recopilar informacions que no estaven previstes al qüestionari i, alhora, que una persona expressi la seva identitat d'una manera menys encotillada, oferint als participants l'oportunitat d'introduir la resposta que millor s'ajusti a la seva identitat.

Incloure com una opció de resposta, els ítems "Cap de les anteriors", "Altres" i "No ho sap, No contesta (NS/NC)". Introduir "Altres", amb un espai per especificar permet capturar informació inesperada i alhora ofereix als participants l'oportunitat d'introduir una resposta que millor s'ajusti a la seva realitat. Alhora, augmenta la validesa de les dades, doncs es redueix la possibilitat de forçar als participants a triar una opció inadequada, fet que podia comprometre la qualitat de les dades. Incorporar l'opció NS/NC, també evitar que les persones entrevistades responguin de manera forçada i alhora també permet que els participants puguin no respondre a la pregunta.

---

⁶ Vegeu: Propuesta consensuada de introducir una pregunta sobre origen étnico en las estadísticas, estudios y encuestas en España. https://www.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/Propuesta_de_consenso_de_introducir_una_pregunta_sobre_origen_etnico.pdf

2. Altres recomanacions associades a les dades d'igualtat

Més enllà de les grans categories i les subcategories, hi ha d'altres aspectes que, malauradament, estan relacionats amb el racisme estructural, la discriminació i amb el desigual accés als drets fonamentals. En efecte, la diversitat d'origens, llengües, costums, valors i creences construeix socialment un ventall d'elements que abrigallen diferents elements i expressions que sovint estan relacionades amb actituds i pràctiques discriminatòries. Alhora, les llengües, símbols religiosos, formes de vestir i expressar les cultures i identitats, entre d'altres, són aspectes que convergeixen també amb la racialització.

En els decurs dels grups focals es va preguntar per a alguns d'aquests aspectes relacionats amb la conveniència de formular alguna pregunta prèvia vers: la conveniència de preguntar sobre la pertinença a un grup ètnic o minoria o preguntar per aspectes com ara els símbols religiosos i culturals. També, sobre incloure preguntes sobre les experiències migratòries, així com la importància d'incorporar alguna pregunta sobre com et veuen els demés, és a dir, com t'identifica i etiqueta la resta de la població, independentment de com tu et defineixes. A continuació es detallen els resultats per a aquests aspectes.

2.1. Preguntes prèvies

La inclusió de preguntes prèvies sobre racialització en les enquestes o en qualsevol altre font d'informació és complexa i gira al voltant de diferents perspectives ètiques, metodològiques i socials. Malgrat que en alguns països aquestes preguntes s'inclouen per a obtenir informació sobre l'origen ètnic o racial de les persones entrevistades, existeix una discussió i tensió en l'àmbit teòric, en què existeixen tant arguments per incloure-les com, en canvi, d'altres arguments contraris a la seva inclusió. Aquells que defensen la inclusió d'aquesta pregunta prèvia, entenen que serveix per donar visibilitat i reconeixement a les diverses identitats racials i ètniques i, en canvi, els que s'oposen a la inclusió d'aquesta pregunta argumenten que és una visió que potencia la divisió racial des d'una òptica blanca i que perpetua la divisió i posa l'èmfasi en la construcció de les diferències. A més a més, aquestes preguntes poden suposar una experiència negativa per a les persones entrevistades, doncs es poden arribar a sentir incòmodes i ofeses davant aquestes preguntes, en el que pot ser en si mateixa una forma de sentir-se discriminades.

No es considera pertinent incloure preguntes prèvies sobre la pertinença a col·lectius racialitzats o minories ètniques.

Coneixedores d'aquest debat en l'àmbit teòric, es va considerar, prenent com a referències altres enquestes, preguntar a les persones participants dels grups focals la seva opinió sobre la inclusió d'aquest tipus de

preguntes prèvies sobre la racialització i pertinença a una minoria ètnica. En aquest sentit, les respostes van ser contundents i mostren el seu desacord rotund, doncs consideren que aquestes parteixen d'una mirada reduccionista, doncs s'està subratllant una visió jeràrquica en relació a la població majoritària i dominant. Aquest fet implica una jerarquia social implícita, que situa a les minories en una posició subordinada, que alhora, ignora els processos de racialització i marginalització. Classificar un grup com a "minoria ètnica" tendeix a obviar el fet que aquesta condició no és inherent, sinó que és el resultat de processos socials de racialització, exclusió i marginalització històrics. És a dir, un grup pot ser considerat "minoria" no per les seves característiques demogràfiques o culturals, sinó per les estructures de poder que l'han situat en una posició subordinada. A més, ambdós conceptes, racialització i minoria ètnica, parteixen d'una doble perspectiva: colonial i blanca, en què manté certa autoritat per determinar "racialitzar als altres".

Així;

"Supone una situación reduccionista, que culturalmente ya deberíamos empezar a quitar, porque eso forma parte del trazo de racismo y xenofobia que está instalado en el inconsciente colectivo de toda la humanidad".

"Jo el problema que tinc és amb minoria. No som una minoria som entre el 780 i 900 % de la població mundial. La minoria, "con cariño" sou els altres. El problema és que ens poseu minoria per menysvalorar-nos i després, perquè pensem que som pocs sí, però si ho mires a nivell global, eh, som la majoria del món".

2.2. Símbols religiosos i culturals

Els símbols religiosos i culturals (com el hijab, turbants, vestimenta o d'altres símbols tradicionals) solen ser expressions d'identitat i alhora esdevenen indicadors visuals que manifesten diferències culturals o/i ètniques entre el conjunt de la població i sobre els quals també es vulnera la dignitat, els drets humans i les llibertats de les persones. Per tant, es considera necessari indagar o obtenir informació sobre aquests símbols doncs a través d'aquests es poden plasmar discriminacions, com per exemple; en l'accés a l'habitatge, el món laboral i als serveis bàsics.

Es considera escaient introduir preguntes relatives a les expressions d'identitat com els símbols religiosos i culturals.

Durant el procés participatiu, es va considerar que incorporar preguntes relatives a aquests símbols en les enquestes és pertinent i necessari, doncs permet obtenir matisos i informació sobre la desigualtat en l'accés a drets, que no els permet viure com a subjectes de drets i dificulten la igualtat substantiva. En aquest sentit, mostren el seu grau d'acord i pensen que poden ser informacions útils si ha voluntat de servei:

"Sí, es pot preguntar, sols portar algun símbol distintiu".

"Preguntan y podemos contestar, pero solo a veces a mi mirada nos mata, pero a veces las expresiones,, pero si la intención es de servicio y de facilitar de ejercer nuestro derecho de símbolo de religión o nuestra etnia, sí que lo pondría".

Ara bé, malgrat l'acord sobre incloure aquest tipus de preguntes, alhora recorden que s'ha d'anar amb compte

amb la inclusió d'aquesta pregunta i en com fer-la, ja que les persones que responen a les preguntes se'ls poden fer incòmodes:

“Reivindicamos que no nos “exoticen” des de la óptica europea, que no nos señalen...por ejemplo, para cualquier actividad intercultural se nos dice: trae tu danza, vístete un poquito, disfrázate. (...) que no nos etiqueten y no nos estigmaticen”.

2.3. L'experiència migratòria

El creixement demogràfic de Barcelona, igual que en d'altres ciutats espanyoles i europees, està vinculat als processos migratoris. Majoritàriament les experiències migratòries estan lligades a dinàmiques d'exclusió i alhora, pot suposar un àmbit de vulnerabilitat específica, en què, el procés migratori interseca amb aspectes ètnics i/o racials. Tradicionalment, en les enquestes es distingeix la nacionalitat i també es pregunta pel lloc de naixement (propri i, en alguns casos, dels progenitors) però això no recull del tot l'experiència d'haver viscut un procés migratori. En el decurs dels grups focals va sorgir la necessitat d'incloure alguna pregunta concreta en relació al procés migratori, doncs es considera que és un aspecte rellevant en dues direccions; d'una banda, perquè per a algunes comunitats serveix per donar compte de diversitat fenotípica del context espanyol que tantes vegades ha estat menystinguda i, d'altra banda, perquè el procés migratori és un element més que té efectes en com les comunitats receptores tracten a les persones.

Es considera convenient incloure alguna pregunta sobre l'experiència migratòria, doncs serveix per donar compte del marc històric de l'estat vers la diversitat i, alhora, perquè implícitament el procés migratori té efectes en com les comunitats receptores tracten a les persones.

Així, preguntar sobre les experiències migratòries serveixen per copsar desigualtats estructurals:

“Porque una cosa es el origen o la descendencia y la otra cosa es la realidad sistémica que, que tú, que tu realidad esté relacionada con la migración seas hija de inmigrantes o residente, pero tengas familiares que migraron a España en concreto”

“Yo creo que estaría bien, quien no ha, ha vivido el proceso migratorio se lo ha heredado, tiene unas condiciones distintas de quien sí lo ha vivido”.

I alhora, aquest tipus de preguntes també serveixen per donar compte d'una realitat que també conforma la diversitat del context espanyol, que sovint ignorada i menystinguda.

“És un tema d'història, és la excepció ibèrica que diu la Nelly Marín. España a Catalunya és un dels pocs països d'Europa i del món que no accepta que té varietat fenotípica, històrica. Ja no només actual per la migració, sinó des del seu començament Espanya ha estat variada fenotípicament, el que passa és que des dels reis catòlics s'han dedicat a eliminar aquesta realitat de la història pròpia d'Espanya i que passa que els

som espanyols de raça, però no som classificats com a blancs, no, no existim perquè tenim la nacionalitat correcta". I per exemple, el Periódico quan les PAU, la selectivitat salta i diu "la Catalunya diversa arriba la Selectivitat" pues coño, ¡yo la hice en el 97!), ¿Qué ha pasado en ese tiempo? ¿Que hasta ahora no hemos sido capaces de llegar? Lo que está diciendo esto es que la gente como yo no ha sido capaz de llegar hasta ahora..."

Un altre aspecte que va sorgir en el decurs dels grups focals té relació amb les persones i el paper que aquesta realitat intersecciona en la vida de les persones. En concret, es proposa incorporar alguna pregunta per reflectir aquesta realitat, o incorporar i fer visible l'adopció en la categoria mixta/híbrida:

"Porque una cosa es el origen o la descendencia y la otra cosa es la realidad sistémica que, que tú, que tu realidad esté relacionada con la migración seas hija de inmigrantes o residente, pero tengas familiares que migraron a España en concreto, la otra cosa es que seas persona adoptada y que hay bastante gente de origen chino y bastante gente adoptada y luego si eres persona mixta, persona híbrida, de padre y madre de diferente"

"yo al ser adoptada, tengo privilegio de, de no ser atravesada por la Ley de Extranjería, del idioma y de mí cosas más y al final, no tiene nada que ver el racismo, o sea, no".

"en las macrocategorías podrías marcar dos, la europea y la asiática, por ejemplo, no tienes por qué regirte a una, porque si una persona es mixta y lo quieres reflejar así: yo podría marcar por un lado asiática y también europea, por ejemplo, ¿Y de europea? Pues catalana o española, lo que decíamos antes o no querer responder en más detalle, por ejemplo"

"y por qué directamente no se pone mixto, adoptada/ hija de inmigrantes?"

"yo creo que estaría bien, quien no ha, ha vivido el proceso migratorio se lo ha heredado, tiene unas condiciones distintas de quien sí lo ha vivido."

2.4. Entre l'autoidentificació i la percepció externa

A banda de les categories d'autoidentificació, en els grups va sorgir la importància de recollir informacions sobre la percepció externa de la identitat, és a dir, com creus que et veuen els altres. La idea de fons d'incorporar aquesta pregunta és perquè sovint la identitat pròpia no coincideix amb l'etiquetatge per part de la resta de la població, que sol ser molt més reduccionista, estereotipada i en la majoria dels casos, discriminatòria per si sola.

Preguntar sobre com et veuen els demés, permet obtenir informació sobre certs automatismes i assumpcions, que suposen micro agressions o una manca d'acceptació social vers la diversitat social, així com resultat de creences i estereotips vers les persones racialitzades.

Per exemple, una persona d'origen asiàtic nascuda a Catalunya, segurament s'autoidentifica com a catalana, però percep que la societat la veu com a estrangera i implica a més certs automatismes i assumpcions, o una persona que es considera Amazigh, per exemple, molt probablement serà etiquetada com a "mora". Aquesta divergència poden suposar possibles micro agressions o una manca d'acceptació social vers la seva identitat. Alhora, dona visibilitat i posa el focus d'atenció en els biaixos, prejudicis i estereotips existents en una societat i no en canvi, en el procés d'autoidentificació de les persones.

"O sea, entiendo que se centra básicamente en cómo te sientes tú, o sea, dónde te ubicas tú o cómo te percibes, porque a veces puede haber una diferencia entre como tú te percibes o cómo sabes o crees que te perciben, pues la sociedad no, incluso que cuando tú estás en tu país o lo que sea, no te auto percibes en ninguna de esas categorías, porque todo El Mundo pues o sea, estás en tu país y cuando te vas fuera es cuando te das cuenta de que tienes esa categoría, no entonces...Una cosa es como te auto percibes tú y otra cosa es como crees que te perciben".

"El secretari em va agafar el DNI va veure el meu nom [diu el seu nom] i vam estar allà esperant molts hores moltes hores i després jo dic escolta, però què passa i va dir, estem esperant el traductor, el traductor per qui? diu per la [diu el seu nom], ell ja ha relacionat amb nom i cognom amb què necessitava un traductor"

"Les persones musulmanes tenim l'afegit, inclús les persones nascudes aquí, que el nom i cognom et condicionen..".

2.5. Les entrevistes

La necessitat que les informacions obtingudes siguin fiables i les persones entrevistades se sentin còmodes i entenguin perquè s'està preguntant per les dades d'igualtat és un aspecte que ha sorgit al llarg dels grups focals. Al capdavall, es busca que les respostes siguin sinceres i útils, però també respectuoses amb les persones que les responen. Ara bé, cal tenir en compte que, actualment, la participació en les enquestes constitueix un repte, doncs en els darrers anys s'ha produït una davallada tant en la participació com en la resposta. Aquesta situació està relacionada amb diferents factors com ara la saturació d'enquestes de màrqueting telefònic, la manca de confiança en les institucions públiques o la percepció que aquests estudis no són rellevants per a la vida de les persones.

Tenint en compte les recomanacions de la FRA per fer les entrevistes i la feina de l'equip de treball de camp de l'Institut Metròpoli sabem que el procés de participació en les enquestes, entre d'altres elements, està estretament vinculat també al mètode d'administració. Per tant, minimitzar les negatives a respondre una enquesta és crucial per assegurar una representació fidel de la població. En aquest sentit en el decurs dels grups focals va sorgir la preferència que les enquestes fossin presencials, que s'empressin diversos idiomes, així com la necessitat d'identificar curosament als enquestadors. Totes aquestes demandes, més enllà de ser una simple preferència, tenen a veure amb aspectes sensibles de la vida de les persones que pertanyen a aquestes comunitats, com ara la necessitat de garantir la confiança, el respecte cultural i la seguretat emocional en el procés de recollida de dades.

2.5.1. ADMINISTRACIÓ DELS QÜESTIONARIS

Les enquestes presencials, independentment del seu cost, permeten una sèrie d'avantatges relacionats amb la confiança que generen com a conseqüència de la interacció personal en el moment de la seva realització. En el decurs dels grups focals el mètode presencial d'administració d'enquesta ha estat el més ben considerat per part dels participants, doncs creuen que pot ser el que més acompanya i protegeix a les persones que responen.

La presencialitat és un aspecte clau, doncs la tradició oral i el contacte visual és important per a moltes de les comunitats de Barcelona.

Es destaquen un ventall divers d'aspectes com per exemple, el perfil de les persones enquestadores, la forma de redactar les preguntes, el to a l'hora de realitzar-les, les expressions que cal evitar quan es fa el primer contacte. Un dels primers elements que va sorgir és la importància del perfil de la persona enquestadora, en el que ja s'avança que pel simple fet que sigui una persona blanca i masculina no es considera una bona opció. Fins i tot proposen que hi hagi una persona de les entitats que tingui pugui tenir un rol de intermediari.

“¿Quién pregunta? A veces esto es importante.”

“A ver si es una persona blanca y más hombre blanco, bueno” [donant a entendre que no és bona opció].

“Si fuera una persona intermediaria que hiciera las entrevistas que, que fue tan granizada ayudaría, ayudaría y a que al menos el cuerpo no esté en alerta, luego ya...a lo mejor te cae mal.”

“Porque yo tampoco contesto otro número que yo no sepa”.

Consideren important acompanyar a la persona entrevistada mentre respon l'enquesta. Fer les entrevistes presencials generaria un millor vincle de confiança per tal que responguin de manera fiable i comprenent les preguntes, doncs reconeixen que moltes vegades no responen les enquestes perquè no coneixen els telèfons i per desconfiança, i plantegen la possibilitat de fer servir les entitats per a la realització de les enquestes.

Relacionat amb aquesta realitat, d'acord amb el treball de camp les respostes de les persones participants són unànimes, doncs consideren que hi ha aspectes que es copsen millor entre línies, entre iguals, com per exemple:

“Que les persones que et facin l'enquesta siguin de la mateixa tonalitat que tu..” Es que, clarament és que quan tu estàs en una reunió de només dones. Es crea un clima de que hi hagi “cositas” que senten que nos entendemos... Quan la reunió és de persones racialitzades, que patim racisme, hay cositas que se entienden. Aleshores si el que et fa l'enquesta tiene esa cosita que te entiende pues mejor”.

“A veure si l'enquesta és per telèfon, la part d'escriure no importa, perquè ja escriu l'altre però sí que importa el tenir la sensibilitat, el entendre esas cosillas...si estàs fent una enquesta de qualsevol tema és millor que sigui una persona propera a tu..”

“Y, además, como tú decías, ya no solamente es que sea por timidez, hay unos miedos y también hay una problematización de las encuestas acá”.

En aquest sentit consideren que les entitats presents a la ciutat tenen un rol fonamental, sobretot, per a les persones amb situació administrativa irregular:

“Personas que no tienen papeles, o sea, hay muchas situaciones más, como cuando me quiero identificar qué es lo que pasa, siempre lo, lo identificamos lo institucional, como también violencias institucionales. Entonces yo creo que sería mejor y que sea una persona de nuestros territorios. O sea, yo no sé, no puedo generalizar, pero yo me siento más cómoda con una compañera de cualquier territorio de Latinoamérica. Podemos no sabes hablar el mismo acento, no tenemos tanto la misma cosmovisión, pero por lo menos”.

“Entonces tendrá que planteárselo el Ayuntamiento de tirar de las entidades para hacer este tipo de encuestas, porque si no la gente no les va a contestar”.

La formació és un altre aspecte necessari que ha de ser cabdal perquè les persones realitzin les enquestes:

“El encuestador tiene que estar preparado (...) hay que prepararlo”.

A més, el fet de dur terme les enquestes presencialment permet sortejar un aspecte important i és que poden haver-hi comunitats que provenen de tradició oral, fet que es tradueix en què les persones parlen, però no saben ni llegir ni escriure.

“Hi ha molts documents que s'han traduït en wòlof, però la majoria de la gent parla wòlof, però no saben llegir... I aquest és el problema”.

“en molts països de l'Àfrica hi ha tradició oral, que parlen 5 i 6 llengües, però no llegeixen.”

2.5.2. IDIOMES I EXPRESSIONS DEL QÜESTIONARI

Més enllà de considerar la presencialitat com un aspecte important en l'administració de l'enquesta, una altra qüestió a considerar ha estat la possibilitat de traduir els qüestionaris. Malgrat ser conscients de les dificultats i costos que això comporta, l'objectiu és vèncer la barrera idiomàtica que pugui haver-hi entre les comunitats. Es considera necessari que es pugui dur a terme l'entrevista en l'idioma en què el participant se senti més còmode i, per tant, si es vol que els resultats de les enquestes siguin fiables, seria necessari que l'entrevista es pugui desenvolupar en l'idioma en què el participant se senti més còmode. A banda de l'idioma, també es considera rellevant emprar expressions que es puguin comprendre, i aplicar un to que no sigui ni condescendent ni remeti a possibles prejudicis.

Emprar idiomes i expressions en el qüestionari per tal que les persones es puguin expressar còmodament.

“Jo considero que sí, [que han d'estar amb altres llengües], perquè jo treballo a la (...), quan les persones venen a la nostra oficina les intentem atendre en el idioma que amb ells els hi sigui més còmode perquè han d'expressar els seus sentiments, llavors sí que soc partidària que hi hagin el màxim d'idiomes possibles, (...) per exemple, vam tenir un becarí. espanyol, però és d'origen indi i parla indi, sort d'ell perquè va venir una dona a explicar-nos un cas i sort que ens va fer ell de traductor perquè aquella dona no parlava ni anglès, ni francès”.

“Si pudiera ser ideal no pedir, claro, yo no el tema idioma, pues como que no es un eje de opresión para mí, pero pregunto, no pediríais si fuera una utopía como algo muy ideal, ¿un servicio de traducción?”

“No poder hablar y expresarte cómodamente es un obstáculo importante”.

“a la (...) volem entendre a les persones, no tant com s'integren, no s'integrin, sinó que volem que les persones es puguin expressar”.

Un altre aspecte important sobre les preguntes d'autoidentificació està relacionat com han de ser els termes en la formulació de les pròpies preguntes. En relació a quins termes a emprar, com per exemple, “Pertany?”, “Es considera?”, “És?”, “Descendeix?”, en el procés participatiu aquestes qüestions no han suscitat cap controvèrsia específica, sinó que l'ús del terme “pertany” els ha semblat pertinent.

2.5.3. PERFIL DE LES PERSONES ENTREVISTADORES

Pel que fa a com s'han de dur a terme les enquestes, les persones participants dels grups focals destaquen la importància de diferents aspectes, des del perfil de les persones enquestadores, fins a la forma de redactar les preguntes, el to a l'hora de realitzar-les, les expressions que cal evitar quan es fa el primer contacte, o el tipus de canal d'enquesta més adequat (telefònic, presencial, etc.).

Un altre aspecte rellevant que va sorgir té relació amb el perfil dels entrevistadors, on els participants van assenyalar la importància que aquests no fossin persones blanques i, a més, consideren que les entitats que treballen a la ciutat podrien ser bons intermediaris.

“¿Quién pregunta? A veces esto es importante.”

“A ver si es una persona blanca y más hombre blanco, bueno” [donant a entendre que no és bona opció]

“Si fuera una persona intermediaria que hiciera las entrevistas que, que fue tan granizada ayudaría, ayudaría y a que al menos el cuerpo no esté en alerta, luego ya...a lo mejor te cae mal.”

“y, sí que importa el perfil yo también lo pienso, si te perciben como el otro en algún sentido, y según el tipo de pregunta lo que desea ella, también el tipo de pregunta influye mucho, puede haber el sentimiento de que te quieren tipificar”.

Recalquen la importància de la formació dels enquestadors i com dirigir-se al diferents col·lectius, no només per una bona obtenció de les dades, sinó amb la finalitat que també es produeixi una interacció amable, clara i de respecte cap a les persones participants;

“Es complicado. Una manera puede ser, no tiene una pequeña introducción explicar, estábamos realizando este trabajo, etcétera. Es verdad que esto seguramente requiere una formación específica para los entrevistadores o entrevistados”.

“Bueno, sobre todo pensar que esta persona final a la que le estás preguntando si está exponiendo que no tendría por qué pararse, pues que para hablar contigo y sobre todo no, no aterrizar a la persona ni infantilizarla, ni usar frases como: “la gente como vosotros” yo qué sé, que a lo mejor hay gente a la que no la ofende eh? Pero yo, mayoritariamente hay gente que conozco, racializada las personas como...Pero tampoco irse a vocabulario muy academicista”.

“También es diferente según el perfil de edad, para jóvenes es una cosa, y para los mayores otra...” “Yo creo que las personas jóvenes se ofenden con más facilidad. Hay más consciencia de términos de etiquetas nuevas que existen o no”.

“A més la gent no està acostumada que se'ls preguntí, la gent jove sí, però la resta no, per això és molt important la confiança si volem que diferents perfils d'aquestes categories puguin participar. Perquè, entenc, que els resultats d'aquestes enquestes és perquè l'administració millori aquests serveis...”.

2.6. Informació

Un dels elements imprescindibles sobre la naturalesa, les característiques i la finalitat de la funció estadística pública és proporcionar la informació suficient a les persones mitjançant el consentiment informat, en concret, sobre aquelles informacions que siguin susceptibles de revelar l'origen ètnic, les opinions polítiques, les conviccions religioses, etc. En síntesi, totes aquelles informacions que afecten a la intimitat de les persones.

Ara bé, més enllà d'aquestes consideracions formals conegudes, una de les altres recomanacions associades a les dades d'igualtat estan relacionades amb la informació, és a dir, donar a conèixer no només la finalitat de l'enquesta, sinó informar abans i després sobre per què es duu a terme l'enquesta. En suma, indicar i comunicar les finalitats d'una enquesta abans i després és essencial per garantir un procés transparent, ètic i efectiu, en què els participants se sentin informats, respectats i segurs a l'hora de proporcionar les seves opinions.

Per tant, en primer lloc els entrevistadors han estar ben identificats:

“siempre con tarjeta sí [es refereixen a una targeta que els identifiqui]”

Els participants assenyalen que la percepció de la institució promotora pot influir en la resposta dels enquestats. En concret, especifiquen que quan un projecte s'identifica com a iniciativa de l'ajuntament, pot generar certa "distància" o desconfiança entre els participants. En canvi, si el mateix projecte es presenta com una iniciativa universitària, aquesta percepció canvia, generant una actitud més favorable o propera. Aquest fenomen suggereix la importància de considerar el context institucional en la presentació dels projectes per millorar la implicació i col·laboració del públic objectiu.

“o por ejemplo, si dices que es un proyecto del ayuntamiento, eso genera distancia, en cambio, si dices que es de la universidad menos..”

També cal difondre i explicar clarament que, quan en les enquestes es pregunta per categories d'autoidentificació, és imprescindible informar la població sobre el motiu d'aquestes preguntes. Aquesta informació hauria de transmetre's mitjançant emplaçaments estratègics i a través de les xarxes socials:

“Y lo dejas en los centros cívicos, en extranjería, en todos, no? Y la gente introvertida, que es mucha y que no quiere hablar de cosas personales.”.

“fer promoció a tik tok”.

3. Exploració preliminar de les categories d'autoidentificació

A continuació es presenten els resultats de l'exploració preliminar de les categories d'autoidentificació en què l'objectiu ha estat comprovar el seu funcionament a partir de dues experiències aplicades. D'una banda, s'ha dut a terme una consulta pública online de les categories d'autoidentificació i, d'altra banda, s'han inclòs les preguntes d'autoidentificació en L'Enquesta de Relacions Veïnals i Convivència de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (ECAMB 2024). L'objectiu principal d'aquesta primera exploració és testar el funcionament d'aquestes categories, més concretament, avaluar la seva comprensió, el nivell de resposta i no resposta i si la classificació prevista recull la major part d'identitats o bé sorgeixen altres conceptes a la categoria "altres".

3.1. Consulta de les categories d'autoidentificació

La consulta pública online sobre les categories d'autoidentificació s'ha dut a terme amb en clau exploratòria. Aquest formulari online tenia per objectiu testear i contrastar la idoneïtat d'aquestes categories i comprendre en quina mesura les persones s'hi senten identificades. Ara bé, tot i que es va partir de les categories consensuades en els grups focals, en dos casos es van modificar per a la seva validació per motius tècnics. Així, pel que fa a la categoria "Amazigh, Magrebina o Orient Mitjà" es va modificar per "Nord Àfrica/magreb i Orient Mitjà" i Amazigh es va incloure com una de les opcions en l'apartat de les subcategories. La raó d'aquests canvis es deu a que el Magreb no engloba a tot el territori que normalment correspon amb aquest grup de persones, i per poder incloure, per exemple, Egipte, vam posar Nord d'Àfrica, intentant copsar-ho geogràficament. I pel que fa a la categoria "Llatina americana i pobles indígenes originaris de Abya Yala", tot i que la gran categoria no es va modificar, sí que es van a dur a terme canvis en les subcategories amb la idea de poder copsar els mestissatge de les persones. Aquest formulari ha estat disponible del 9 de novembre al 16 de desembre de 2024, s'ha publicat a "X" i la durada mitjana de la resposta ha estat 03:03 minuts. Hi ha participat un total de 84 persones⁷.

A la taula 1 es mostren els resultats per cadascuna de les grans categories i es destaquen alguns aspectes:

- Pel que fa a les categories d'autoidentificació, malgrat la baixa participació, tot sembla indicar que aquestes s'ajusten a les identitats de les persones, doncs per a totes existeixen pocs casos a la categoria "altres".
- "Altres" ha estat la categoria de resposta en què la comunitat Romaní o Gitana ha fet més propostes. La majoria d'aquestes propostes s'han ubicat en les categories Romaní, en concret, amb propostes com ara: "gitanos hongaresos, gitana catalana, gitana caló i Caló o Calé".
- El "No" apareix per a cada gran categoria i subcategories com aquella categoria de resposta més emprada. Ara bé, en aquest formulari en concret, no s'han d'interpretar com que les persones no s'han

---

⁷ Cal tenir en compte que el nombre de respostes que apareix a les taules pot ser major de 84 perquè les preguntes permetien múltiples respostes.

autoidentificat amb les categories proposades, sinó que, per la manera en què es va construir el formulari online seguint la metodologia de la FRA (sense filtres, amb la possibilitat de veure totes les categories i amb resposta múltiple), aquesta categoria de resposta pot recollir tant persones que no se senten identificades amb les subcategories com persones que no s'identifiquen amb la gran categoria sinó amb una altra. La baixa resposta i aquestes resultats semblen assenyalar que caldria buscar altres estratègies per a la validació de les categories.

Taula 1. Resultats del formulari online

T'identifiques amb l'arrel o ascendència ètnic i/o racial 'Asiàtica'? Si és que sí, t'identifiques amb alguna de les següents sub-categorïes o amb alguna altra?	Respostes	%
Sud-asiàtica (p.ex Índia, Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh, Malàisia, Filipines, Vietnam, Tailàndia...)	3	3,5%
Est-asiàtica (p. ex. Xina, Japó, Corea...)	3	3,5%
Nord-asiàtica (p.ex. Mongòlia, Rússia...)	1	1,2%
Altres	3	3,5%
No	75	88,2%
Total	85	100,0%

T'identifiques amb l'arrel o ascendència ètnic i/o racial 'Negra/Marró'? Si és que sí, t'identifiques amb alguna de les següents sub-categorïes o amb alguna altra?	Respostes	%
Africana (p. ex Ghana, Kenya, Somali...)	8	8,9%
Caribenya (p. ex. Barbados, Jamaica, Cuba...)	5	5,6%
Europea (p.ex França, Espanya, Portugal, Anglaterra...)	4	4,4%
Nord-americana (p.ex. Canadà, Estats Units...)	1	1,1%
Sud Amèrica i Amèrica Central (Brasil, Argentina, Costa Rica...)	8	8,9%
Altres	2	2,2%
No	62	68,9%
Total	90	100,0%

T'identifiques amb l'arrel o ascendència ètnic i/o racial 'Nord d'Àfrica/Magreb i Orient mitjà'? Si és que sí, t'identifiques amb alguna de les següents sub-categories o amb alguna altra?

	Respostes	%
Magreb	11	11,6%
Amazigh	5	5,3%
Àrab	7	7,4%
Persa	1	1,1%
Turc	2	2,1%
Kurd	1	1,1%
Altres	3	3,2%
No	65	68,4%
Total	95	100,0%

T'identifiques amb l'arrel o ascendència ètnic i/o racial 'Llatina americana i pobles indígenes originaris d'Abya Yala'? Si és que sí, t'identifiques amb alguna de les següents sub-categories o amb alguna altra?

	Respostes	%
Indígena	3	3,4%
Negra/afrodescendent	7	8,0%
Mestissa	18	20,5%
Blanca	11	12,5%
Altres	2	2,3%
No	47	53,4%
Total	88	100,0%

T'identifiques amb l'arrel o ascendència ètnic i/o racial 'Gitano/Roma'? Respon sí o no. Si és que sí, se't acudeix alguna sub-categoria/sub-grup amb el qual t'identifiquis? Quin/s?

	Respostes	%
Sí	2	2,4%
No	75	89,3%
Altres	7	8,3%
Total	84	100,0%

T'identifiques amb l'arrel o ascendència ètnic i/o racial 'Blanca'?

	Respostes	%
Sí	29	34,5%
No	55	65,5%
Total	84	100,0%

T'identifiques amb l'arrel o ascendència ètnic i/o racial Mixta/Híbrida?	Respostes	%
Sí	34	40%
No	50	60%
Total	84	100%

Font: Formulari online

En aquest formulari, es va incloure una pregunta “Tens algun comentari sobre com t’agradaria que fossin les categories d’autoidentificació o si en trobes a faltar alguna?” amb la idea de poder recollir les inquietuds i els comentaris de les persones participants. De les 84 persones que van participar, 16 van deixar algun comentari i a continuació es llisten:

- Marca tanto el género como la piel.
- No se me ocurre una mejor manera de decirlo, pero creo que al autoidentificarse ya hay que aceptar las categorías como reales y no lo son. Por otro lado, mixta/híbrida es algo muy amplio. No se entiende.
- Sé que el término racializado se usa pero a mí no me termina de gustar.
- Sí, afrorussa.
- Afrolatinoamericana.
- Echo en falta la categoría de afrodescendiente en la segunda pregunta. Porque hay gente negra que no es africana pero que sí afrodescendiente y que no es de origen latinoamericano sino europea.
- Afrocatalà, Afroespanyolà, Afroeuropea.
- Crec que és més acurat dir "no-racialitzada" que dir "blanca" en tant que hi ha persones blanques que pateixen discriminació (pel seu accent, per exemple) i hi ha persones que tenen trets facials no identificables com a "blancs" però que no han patit racionalització. Per exemple jo sóc molt més morena que moltes amigues argentines blanques, però jo no he patit discriminació i potser elles sí.
- Para mí falta categorías, por ejemplo soy nacido en Siria pero no me identifico con ser árabe, me identifico más como persona de Oriente Medio.
- La distinción de persona híbrida o mestiza, persona adoptada, persona migrada o relacionada con la migración.
- Sí, Roma Migrants.
- La pregunta sobre origen latinoamericana me puso un poco confundida, sobre todo porque las categorías Blanca y Negra ya están en otras preguntas.
- Amb tots els respectes, l'enquesta no s'entén. Hauria anat millor una petita explicació amb cada pregunta per entendre el sentit de la pregunta. En la identitat d'una persona no hi intervé només el factor ètnic o racial. La llengua, religió, tradicions, el context geogràfic també marquen la identitat d'una persona. Un altre tema és com perceben aquestes ètnies o grups racials les persones blanques. Els kurds, turcs i perses poden tenir diferències polítiques però els tres grups s'identifiquen com un sol grup. No sé, potser no he entès bé les preguntes, però en cap pregunta no sabia què contestar.
- Hablar de ascendencia 'ascendencia racial' me parece violento. Aún más en el caso gitano. Personalmente me gustaría que la pregunta no hablara de 'ascendencia étnica o racial' sino de 'origen cultural gitano o romaní'
- Da igual.
- Judeo sefardí.

Arrel d'aquests comentaris es destrien qüestions a tenir en compte. En primer lloc, la complexitat per copsar tots els matisos de les categories d'autoidentificació per tal que les persones s'hi sentin reflectides. En efecte, tot sembla apuntar que caldria matisar algunes de les categories. Alhora, s'expressen algunes preferències vers als termes a emprar com per exemple, el rebuig al terme racialitzat; la preferència en l'ús de l'expressió no racialitzada, enlloc de blanca; així com substituir "l'ascendència racial" per origen cultural. En segon lloc, l'absència o manca d'algunes categories específiques com ara: la manca de reconeixement per a persones afrodescendents que no són africanes o llatinoamericanes; la necessitat d'incorporar altres identitats com afro-català, euroespanyol, afroamericà, o europees i per últim, la inclusió de la jueu-sefardita. I en tercer lloc, també ha sorgit com la manca de context de les preguntes, fet que podria dificultar-ne les respostes.

3.2. Inclusió les dades d'igualtat en una enquesta: l'experiència de l'ECAMB

A banda d'obtenir consens en les categories d'autoidentificació, la finalitat última d'aquest treball es poder-les incloure en una enquesta per tal que aquestes: a) constitueixin fonts d'informació representatives a nivell poblacional; b) s'ajustin acuradament a la perspectiva interseccional i c) i aportin i visibilitzin informació sobre les discriminacions i les desigualtats de drets.

Així, tenint en compte aquests elements, es va considerar adient aprofitar l'Enquesta de Relacions Veïnals i Convivència de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (ECAMB 2024)⁸ que duu a terme l'àrea de convivència i seguretat urbana de l'Institut Metròpoli per tal de testar les categories. L'ECAMB és una enquesta biennal que recull informació sobre l'estat de les relacions veïnals i de la convivència als barris metropolitans i els límits d'aquesta convivència expressats en les situacions d'aïllament i de solitud social i en els processos de discriminació.

Aprofitant aquesta operació estadística es van incloure dues preguntes noves al qüestionari de l'ECAMB 2024 i també es modificar el tipus de mostreig per tal d'arribar a la població implicada, això és racialitzada no blanca, doncs aquesta informació personal no es considera (i no pot ser-ho)⁹ en el disseny dels marcs mostrals. A continuació es descriuen: els canvis en el qüestionari l'ECAMB, les modificacions de la mostra i l'estratègia emprada durant el treball de camp. Seguidament, es presenten els primers resultats provisionals de l'ECAMB 2024, que són preliminars perquè en el moment en què es redacta aquest informe la base dades no està consolidada.

QÜESTIONARI

Pel que fa al qüestionari de l'ECAMB 2024 s'han incorporat dues preguntes noves amb la finalitat de recollir dades d'igualtat mitjançant categories d'autoidentificació. El disseny d'aquestes preguntes es va dur a terme tenint en compte tant els resultats dels grups focals vers les categories d'autoidentificació, com la revisió bibliogràfica de manuals i documents especialitzats, i també, considerant d'altres enquestes a nivell nacional

---

⁸ Per a més informació es pot consultar: <https://www.institutmetropoli.cat/ca/enquestes/convivencia-i-seguretat-urbana/#d1b0a4ae-30a8-1>

⁹ Per ampliar informació es pot consultar: López Riba, J.M., Sobrino Garcés, C., Murrià Sangenis, M. (2023). Anàlisi de la convivència als barris metropolitans en clau d'igualtat. ECAMB. Equality Data i reptes de futur. Anuari Metropolità de Barcelona. Institut Metròpoli.

i internacional que incorporen aquest tipus de preguntes. Val a dir però que, degut a les restriccions de temps a les que es troben subjectes les enquestes per qüestions pressupostàries, es van poder incloure les grans categories, però no en canvi les subcategories. I per tant, malgrat l'avenç per obtenir aquestes informacions en una enquesta, cal tenir en compte aquesta petita limitació.

En concret, les dues preguntes que s'han inclòs són:

- Forma part o es sent part d'algun dels següents col·lectius? **[MULTIRESPOSTA]**

01 Col·lectiu LGTBIQ+	01. Sí
02 Persones amb diversitat funcional	06. No
03 Persona migrada	98. NS
04 Persona racialitzada	99. NC
05 Altres (ESPECIFIQUEU)_____	

- Amb quines arrels o ascendència ètnica i/o racial s'identifica? **[MULTIRESPOSTA]**

01 Blanca	01. Sí
02 Asiàtica	06.
03 Negra	No
04 Llatina americana i pobles indígenes originaris de Abya Yala	98. NS
05 Amazigh, Magrebina o Orient mitjà (Àrab, Turc, Kurd, Persa...)	99. NC
06 Romani o Gitana	
07 Altres (ESPECIFIQUEU)_____	

TIPUS DE MOSTREIG I TREBALL DE CAMP

El tipus de mostreig per a obtenir població racialitzada-no-blanca que s'ha emprat és una adaptació del *Time-Location Sampling* (TLS), que es tracta d'un mètode de mostreig no probabilístic que consisteix a entrevistar membres de la població amagada que assisteixen a establiments identificables (Karol i Wejnert 2012). Aquests establiments inclouen, entre d'altres; comerços d'oci (bars, discoteques, etc.), negocis, centres cívics, culturals i de salut; i, espais urbans com ara places i carrers. En el cas de l'ECAMB el que es va fer va ser realitzar la major part de les entrevistes a persones que podien ser racialitzades mitjançant entrevistes presencials (CAPI) al carrer en barris on la proporció de població estrangera de països de rendes baixes és més elevada, i indicant llocs de selecció de les persones (centres de salut, centres escolars, carrers i places, etc.). En canvi, la majoria de les entrevistes a població que no es preveia que fos racialitzada s'han portat a terme a través d'entrevistes telefòniques (CATI), a partir del directori telefònic propi de l'empresa de treball de camp (GESOP). No obstant el mètode d'enquestació principal, tant les entrevistes realitzades amb CATI com les de CAPI poden haver-se aplicat a població racialitzada o no. Convé assenyalar que el qüestionari realitzat amb CAPI a població racialitzada es va adaptar per tal que utilitzés termes més comprensibles. A més a més, també es va decidir no aplicar la totalitat dels mòduls de l'ECAMB a aquesta part de la mostra, resultant en un qüestionari més curt.

Taula 2. Mostra de CAPI mitjançant TLS per ECAMB 2024

Municipi	Barri	Núm. entrevistes
Santa Coloma de Gramenet	Fondo	69
	Can Mariner, Santa Rosa	51
L'Hospitalet de Llobregat	Pubilla Cases	66
	La Torrassa	70
	La Florida	70
	Les Planes	41
Barcelona	Ciutat Meridiana	17
	El Raval	75
	El Barri Gòtic	41
Horari (dll-Dv)	<i>Matí 09.00 a 14.59h</i>	250
	<i>Tarda 15.00 a 21.00h</i>	250
Total		500

Font: ECAMB 2024.

VALORACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

A continuació s'exposa breument la valoració que s'ha realitzat de la inclusió de les preguntes d'autoidentificació i del sistema de mostreig i de treball de camp en l'experiència de l'ECAMB 2024.

Sobre la redacció de preguntes i respostes:

L'equip de treball de camp va recollir algunes impressions sobre les dificultats de comprensió del qüestionari relacionades amb les dades d'igualtat i les categories d'autoidentificació. En primer lloc, durant la prova pilot es va detectar que hi havia algunes dificultats de comprensió en la pregunta general de dades d'igualtat per part de les persones que es van entrevistar a peu de carrer. Per aquest motiu, es va modificar la seva redacció amb l'objectiu que aquesta fos més entenedora:

P.3 . Es considera una persona: **[MULTIRESPOSTA]**

- 01 LGTBIQ+ (persona gay, lesbiana, bisexual, transsexual, etc.)
- 02 Amb discapacitat física crònica (requereix de cadira de rodes permanent, etc.)
- 03 Que ha vingut a Espanya des d'un altre país.
- 04 Persona racialitzada
- 05 Altres (ESPECIFIQUEU)_____

Altres qüestions que es van indicar són:

- A la pregunta "forma part o se sent part d'algun dels següents col·lectius?" l'equip té la sensació que algunes persones enquestades responien més pensant en si donaven suport a aquests col·lectius que

no en si se'n sentien part. Quan els/les enquestador/es ho detectaven intentaven rellegir la pregunta i posar èmfasi en què s'estava preguntant. També en aquesta pregunta, ha resultat difícil d'entendre el concepte "persona racialitzada".

- En general, al qüestionari de RACIALITZATS hi ha hagut algunes dificultats de comprensió del vocabulari i el llenguatge utilitzat a l'enquesta.

Amb tot, l'equip de treball de camp va concloure que el qüestionari a persones racialitzades, que s'administrava al carrer, ha tingut una bona rebuda per part de la població. El fet que fos més curt també hi ha ajudat.

Respostes obtingudes (resultats preliminars)

Pel que fa a les respostes obtingudes tant per CAPI com per CATI, considerant que són dades provisionals, perquè no s'han aplicat factors de ponderació ni depurat definitivament les inconsistències, es destaquen els següents resultats.

- El 24,73% de les persones entrevistades s'ha identificat com a persona migrada.
- El 8,73% ha considerat que forma part del col·lectiu LGTBIQ+, el 7,54% que és una persona racialitzada i el 6,13% s'ha identificat amb la categoria de persona amb diversitat funcional.
- Un 3,33% ha citat altres col·lectius i identitats utilitzant termes ideològics, moviments socials, llengua, identitat nacional o fins i tot pertinença a col·legis professionals. Part de les respostes recollides en aquest 3,33% estan pendents de reassignar en les categories previstes (per exemple, persones que han respost que són immigrants, es podran reassignar a la categoria "persona migrada").
- Tot sembla indicar que les persones entrevistades han comprès els termes utilitzats per a descriure els col·lectius, doncs els percentatges de no resposta se situen per sota del 3%. Ara bé, n'és una excepció el terme diversitat funcional, en què la no resposta arriba al 4,43% i, sobretot, el concepte de racialització. En aquest últim gairebé un 13% de la mostra no ha respost: fins un 12,16% ha dit que no ho sabia i un 0,69% no ha volgut contestar.

Taula 3. Pertinença a un col·lectiu (ambdós qüestionaris)

Pertinença a col·lectiu	Resposta afirmativa	NS/NC
LGTBIQ+	8,73	2,39
Persones amb diversitat funcional	6,13	4,43
Persona migrada	24,73	1,89
Persona racialitzada	7,54	12,85
Altres	3,33	2,45

Font: ECAMB 2024.

A la taula 4 es mostren els principals resultats en relació a l'arrel o l'ascendència ètnica amb que s'ubicaven les persones entrevistades, i es destaca que:

- El 64,61% de les persones entrevistades va seleccionar la categoria “blanca”.
- En segon lloc, el 20,12% va triar la categoria “Llatina americana i pobles indígenes originaris de Abya Yala”.
- Amb menor freqüència, es troben les persones que van escollir les categories “negra”, Amazigh, magrebina o Orient Mitjà, Asiàtica i Romaní o Gitana. Convé assenyalar que els percentatges sumen més de 100%, ja que cada persona podia triar més d'una opció.
- És important destacar que la proporció de no resposta (tant persones que van dir que no ho sabien com les que no van voler respondre és baixa: no arriba al 3%). Assenyalar també que un 2,39% de les entrevistades va respondre altres categories, principalment es menciona “cap”, es fa referència a identitats nacionals i àrees geogràfiques (per exemple “mediterrània” o “europea”) o s'utilitzen termes diferents a la denominació proposada a les categories, que s'estudiarà si reassignar (per exemple “caucàsiques” com a blanques).

Taula 4. Arrels o ascendència

Amb quines arrels o ascendència ètnic i/o racial s'identifica?	%
Blanca	64,61
Asiàtica	1,89
Negra	3,16
Llatina i comunitats indígenes	20,12
Amazigh, magrebina o Orient Mitjà (Àrab, Turc, Kurd, Persa...)	2,92
Romaní o Gitana	1,54
Altres	2,39
NS	1,06
NC	2,30

Font: ECAMB 2024.

Una altra exploració que s'ha realitzat ha estat creuar les categories d'autoidentificació ètnico-racial amb les preguntes que mesuren la discriminació. Els resultats es mostren a la taula 4 i destaca que:

- La proporció de persones que declara haver estat discriminada (sigui pel motiu que sigui i de forma espontània sense preguntar per aquests motius) és superior entre les que s'han identificat amb categories no blanques, especialment les que s'han identificat com a llatines i com a negres.
- Quan es demana específicament per si s'han sentit discriminades per motiu de color de pell, ètnia o origen aquesta tendència es constata.

Taula 5. Discriminació segons les categories d'autoidentificació

Discriminació	Esponània	Color de pell, ètnia o origen
Blanca	2,97	2,83
Asiàtica	6,25	12,50
Negra	7,48	26,17
Llatina i comunitats indígenes	8,37	24,08
Amazigh, magrebina o Orient Mitjà (Àrab, Turc, Kurd, Persa...)	3,03	19,19
Romaní o Gitana	5,77	26,92

Font: ECAMB 2024.

Dels resultats de les dues experiències anteriors es deriven implicacions en dues direccions. En primer lloc, la importància d'un disseny metodològic més adequat, d'una representació inclusiva i de l'ús d'estratègies alternatives per validar categories d'identificació. I en segon lloc, a partir dels resultats de l'ECAMB 2024, sembla que el canvi de mostreig ha permès accedir a poblacions racialitzades no blanques. Pel que fa a les categories, en general s'han entès bé els termes emprats i aquestes han estat prou inclusives (la resposta en "altres" és relativament baixa). Ara bé, cal mencionar que el terme "persona racialitzada" presenta dificultats importants de comprensió. Aquestes informacions són importants perquè ofereixen dades clau per entendre la diversitat, les dinàmiques socials i les experiències de discriminació en la població. Alhora permeten identificar necessitats específiques i posar fil a l'agulla per dur a terme polítiques públiques transformadores i ajustades a la realitat de Barcelona.

4. Síntesi i valoració final

A continuació s'exposen els aspectes clau de la experiència pilot per crear, validar i utilitzar dades d'igualtat a Barcelona. També, s'inclou una valoració final sobre el procés de la recerca. Així:

Objectius de l'experiència:

- Co-creació de categories d'autoidentificació amb les comunitats implicades.
- Validació d'aquestes categories per assegurar que són representatives i acceptables.
- Inclusió de dades d'igualtat en enquestes per visibilitzar desigualtats i discriminacions.

Metodologia:

- 4 fases: 1) constitució del grup motor; 2) consens a partir dels grups focals; 3) testatge pilot de les categories mitjançant una consulta pública online i 4) inclusió de les dades d'igualtat en l'Enquesta de Relacions Veïnals i Convivència de Barcelona (ECAMB 2024).

Aspectes clau:

- **Validació de les categories d'autoidentificació:** les categories proposades van emergir de les preferències comunitàries i, en general, s'adapten a les identitats. La categoria "Altres" es va utilitzar principalment per a col·lectius com el Romaní o Gitana, proposant termes més específics. Per tant la primera part del procés participatiu es pot avaluar satisfactòriament. Aquestes categories es recomana revisar-les periòdicament i adaptar-les en els temps. Les grans categories són: Asiàtica (Nord i Sud), Negra o/i marró, Llatina americana i pobles indígenes originaris de Abya Yala, Amazigh, Magrebina o Àrab, Gitano o Roma, Blanca, Mixta/híbrida.
- **Com preguntar sobre les categories d'autoidentificació:** aquestes preguntes han de ser voluntàries i flexibles vers la possibilitats de resposta. A més han d'incorporar les opcions de; "Mixta/Híbrid", "Cap de les anteriors", "No ho sap, No contesta (NS/NC)" i "Altres. Especificar".
- **Explorar la possibilitat d'incloure altres preguntes**, com per exemple, sobre: els símbols religiosos, l'experiència migratòria, com creus que et perceben els demés. Ara bé, destaca el desacord d'emprar la pregunta si vostè es considera una "persona racialitzada" doncs, tal i com s'ha constatat en el decurs dels grups focals i de l'ECAMB **és una terminologia que presenta dificultats i desacord. Es considera escaient introduir preguntes relatives a les expressions d'identitat com els símbols religiosos i culturals.** Es considera **convenient incloure alguna pregunta per l'experiència migratòria**, doncs serveix per donar compte del marc històric de l'estat vers la diversitat ètnica i racial, i alhora, perquè implícitament el procés migratori té efectes en com les comunitats receptores tracten a les persones. També, **incloure preguntes sobre com et veuen els demés, permet obtenir informació sobre certs automatismes i assumpcions**, que suposen micro agressions o una manca d'acceptació social vers la diversitat social.
- **D'acord a com fer les entrevistes durant el treball de camp;** destaquen aspectes com: la importància que l'enquestador porti una identificació, la preferència de la presencialitat vers altres mètodes d'administració, la possibilitat de traduir al màxim d'idiomes, així com la importància d'informar abans i després sobre perquè s'inclouen les categories d'autoidentificació.
- Pel que fa a la exploració preliminar sobre el funcionament de les categories d'autoidentificació es destrien dos resultats: **a) la necessitat de refinar la metodologia i repetir el procés de consulta**

pública sobre les categories d'autoidentificació per tal que aquestes siguin el màxim de representatives de la diversitat poblacional, b) amb els resultats provisionals de l'ECAMB, **tot sembla indicar una elevada identificació amb les categories proposades, i els resultats proporcionen informació rellevant sobre les experiències de discriminació.**

Valoració del procés:

- Aquesta recerca neix de la voluntat d'obtenir consens en la creació de les categories d'autoidentificació conjuntament amb les comunitats de Barcelona, validar-les i finalment, proposar la seva inclusió a les enquestes amb què treballa l'Ajuntament de Barcelona. Del procés es destaquen els següents aspectes positius: d'una banda, un dels punts forts ha estat la implicació de l'equip de treball que ha estat clau per fomentar la participació de les comunitats. Tot i que no s'ha assolit una implicació plena per part de totes les comunitats, s'ha aconseguit dur a terme un primer testatge a escala local, , això és, dur a terme tot el procés de la creació de les categories d'autoidentificació amb les comunitats per finalment, incorporar-les en una enquesta. La incorporació d'aquestes preguntes així com el nou mostreig, ha permès arribar a les comunitats i generar uns resultats que, malgrat són provisionals, es considera que tenen capacitat explicativa en l'àmbit de la discriminació i la desigualtat d'accés als drets. Tanmateix, hem enfrontat algunes dificultats, especialment en el treball amb les comunitats i la validació posterior. Les entitats que structuren aquestes comunitats es basen en la participació voluntària de persones que, majoritàriament, només poden implicar-se després de les seves jornades laborals, d'estudi o altres compromisos. Aquest projecte, a més, no ha pogut incentivar la participació ni en els grups focals i, el temps disponible per al seu desenvolupament ha estat limitat. Una lliçó clau ha estat és la necessitat de trobar maneres d'incentivar les comunitats per participar i validar les categories, així com de millorar la comunicació sobre tot el procés. Per assolir aquest objectiu, caldria una implicació més activa de les institucions, que es podria concretar en una campanya prèvia, en la dotació de recursos i en un compromís polític.
- En general, però, es valora el procés positivament, doncs sembla que s'ha posat fil a l'agulla sobre aquesta qüestió a Barcelona i malgrat les dificultats, a que s'ha fet un pas important per abordar aquesta qüestió a Barcelona. Malgrat les dificultats, s'ha aconseguit dur a terme, de manera exploratòria, el procés recomanat per les organitzacions europees per a l'obtenció de dades d'igualtat.

**Institut
Metròpoli**

Recerca urbana
per transformar

Universitat Autònoma de Barcelona

Campus de Bellaterra

Plaça del Coneixement, edifici MRA, p. 2

08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

tel.: 93 586 88 80

info@institutmetropoli.cat

www.institutmetropoli.cat

